

Moef Ga Ga

Moef Ga Ga

de roman

Jef Rademakers

Manteau

‘And the times, they are a-changing.’

— Bob Dylan

Voer L.

DEEL EEN

**ZOMER
KONING**

Ik ben vorige week achtenzestig geworden. Een respectabele leeftijd, zult u zeggen. Eerlijk gezegd zie ik niet in waarom het bereiken van zo'n hoge leeftijd applaus zou verdienen. De meeste mensen leven te lang. Tragisch jong sterven, zoals mijn vader heeft gedaan, is natuurlijk ook niet de bedoeling: die overleed op zijn dertigste, toen ik nog geen drie was. Aan hem bewaar ik geen enkele herinnering. Zelfs een foto van hem heb ik nooit gezien. Ongelukken zijn een uitzondering, maar door de band genomen leven de mensen tegenwoordig veel te lang. Wanneer wij het leven van uitgebluste bejaarden standaard met een paar jaar zouden kunnen bekorten, zou dat voor iedereen een zegen zijn, niet het minst voor de betrokkenen. De laatste periode van een mensenleven is altijd kommer en kwel. Ziekte en aftakeling. Het lijkt mij verstandig die fase zo kort mogelijk te houden en zo mogelijk zelfs geheel over te slaan.

Ik ben oud, maar wat dacht u van mijn moeder? Mijn moeder is nu negentig. Dat vind ik overdreven, op het onfatsoenlijke af. Mijn moeder kreeg mij toen ze tweentwintig was. Volgens mij was dat meteen het hoogtepunt van haar bestaan, maar zelf denkt ze daar vast anders over. Zelfs nu in het bejaardenhuis waar ze gekluisterd zit aan haar rolstoel, komt ze nog niet op het idee dat het wel mooi geweest is.

Het enige voordeel van een hoge leeftijd is dat je een lang verleden hebt. Het verleden is het enige dat de mens op de been houdt. De toekomst is voor iedereen eender: een gat van een meter breed, twee meter lang en twee meter diep. Daar ga je in, zand erover. Dat is overzichtelijk. Niks hel of paradijs. Het verleden is je paradijs, het is een vreemd land waarin je naar hartenlust kunt dwalen. Je kunt er ook nog een beetje aan bijschaven. Je vijlt de bramen van het staal, je gumt wat uit. Je brengt hier en daar een laagje vernis aan. Wie handig is, kan zijn verleden kneden in elke gewenste vorm. Mislukkingen moet je opwrijven tot de patine van het noodlot er vanaf straalt en de liefdes van je leven moet je onderhouden als veldbloemen: giet er een beetje water – of nog beter alcohol – overheen en ze groeien uit tot orchideeën.

Mijn geboorte was de definitieve breuk in de relatie tussen mijn moeder en mij. De bevalling schijnt geen pretje voor haar te zijn geweest. Nu – achtenzestig jaar na dato – kan ze er nog steeds over klagen. Een vrouw lijdt ondraaglijke pijn om een kind op de wereld te zetten, verklaart ze. Ze zegt *een kind*, maar ze bedoelt *mij*. Hoe *ik* mijn komst heb ervaren, heeft ze zich nooit afgevraagd. Dat is trouwens altijd zo gebleven: voor mijn gevoelens heeft ze nooit enige belangstelling getoond. Mijn moeder had en heeft genoeg aan zichzelf. Ze leeft in haar eigen cocon van gewoontes en zekerheden.

Ik heb nooit een hartelijke band met mijn moeder gehad. Een steun en toeverlaat is ze nooit voor mij geweest. Bij vriendjes thuis zag ik andere moeders, vrouwen die hun kinderen troostten na een valpartij, die wel eens een traantje afwisten. Mijn moeder deed niet aan knuffels. Als ik als kleuter mijn knieën kapot viel, oordeelde mijn moeder: 'Stelt niks voor.' Klaagde ik toch nog over pijn in mijn been, schamperde ze: 'Ja hoor, dat been moet er af.' Daarnaast was ze behept met een diep wantrouwen jegens mij. Ze ging bij voorbaat uit van mijn slechte bedoelingen. Zo ontstond er een vaste rolverdeling tussen ons. Zij was de rijkswachter, ik de stroper. Ik denk niet dat ik stiekemer of leugenachtiger was dan andere opgroeiende kinderen. Maar wat ik ook deed of zei, mijn moeder bekeek mij met een blik van wantrouwen en

afkeuring. Al voor de misdaad was gepleegd, was mijn vonnis geveld.

Waar het fout gelopen is, kun je niet vaststellen. Het is nooit anders geweest. Soms denk ik dat ze mij veel te jong gekregen heeft. Was ik wel gewenst? Neemt ze me kwalijk dat door mijn komst haar jeugd op tweeëntwintigjarige leeftijd eindigde? Voor veel jonge moeders is een baby de vervulling van hun droom. Ik denk dat ik het einde was van mijn moeders droom. Toen ik een peuter was verongelukte mijn vader. Natuurlijk was dat mijn schuld niet: hij reed met een slok op van de weg af, net daar waar een boom stond. Ik was de erfenis die hij achterliet. Ik en wat onbetaalde rekeningen.

Misschien was ze ook teleurgesteld door het feit dat ik een jongen was. Met een meisje kun je poppen. Je kunt het mooie kleertjes aandoen en ermee pronken. Als ik in een smetteloos matrozenpakje werd gehesen, was het na een halfuur vuil. Aan mij viel geen eer te behalen. Mijn moeder heeft een onverholen argwaan tegen het mannelijk geslacht. Mannen drinken en ze zijn maar op één ding uit. Toen in de puberteit dat mannelijke van mij steeds meer tot uitdrukking kwam, werd ik in de ogen van mijn moeder nog verdachter. Ten opzichte van mijn ontluikende seksualiteit nam zij een zeer neerbuigende houding aan. Als ze 's morgens met een ruk de dekens

van me af trok en ze werd een lichte bolling in de pyjama-
broek gewaar, vroeg ze: ‘Moet je soms plassen, ventje?’
De zakdoeken waarin ik het zaad opving dat ik in grote
vervoering aan mijn geslachtsdeel ontlokte, verstopte
ik zorgvuldig. Ik vreesde de toorn en de hoon van mijn
moeder en voelde me schuldiger naarmate de berg
zakdoeken groeide.

Sommige mannen keken op een speciale manier naar
mijn moeder: ze had namelijk een enorme boezem.
Haar geweldige voorgevel droeg zonder twijfel bij aan
de omzet van het café-pension dat ze dreef. De borsten
waren ingesnoerd in een korset, het was meer een
harnas. Haar directe weelderigheid werd daardoor aan
het oog van de kijker onttrokken, maar de suggestie bleef.
Voor de kostgangers en stamgasten was dat genoeg.
Ze keken met ontzag naar haar. De zaak bracht ruim
voldoende op om in ons onderhoud te voorzien. Mate-
rieel heeft het mij nooit ergens aan ontbroken. Ik kreeg
eten en drinken, af en toe speelgoed. Als tiener mocht ik
zelfs op dansles. Na een paar lessen wilde mijn moeder
weten of het geld voor die danslessen wel goed besteed
was en gooide een muntje in de jukebox die in onze
gelagkamer stond. Toen moest ik laten zien of ik er iets
van kon. Ze drukte haar zware boezem tegen mij aan en
ik probeerde te foxtrotten. Het was trouwens de eerste
keer in mijn leven dat ik de borsten van mijn moeder

tegen me aan voelde. Het leken wel airbags na een aanrijding, dingen die toen nog niet uitgevonden waren. Na een minuut gaf ze het op. ‘Weggegooid geld’, stelde ze vast. ‘Je hebt het maatgevoel van een geit.’

In het licht van het voorgaande klinkt het misschien vreemd, maar ik had eigenlijk een heel normale jeugd. Op die leeftijd besef je niet dat je warmte tekortkomt. Dat schrijnende gevoel dat er meer moet zijn in het bestaan, dat je niet compleet bent, dat je hunkert naar zachtheid, dat manifesteert zich natuurlijk pas op het moment van de grote hormonenexplosie. Was het een reactie op de afstandelijkheid die ik thuis gewend was? Hoe dan ook, ik ontwikkelde een grote belangstelling voor de andere kunne. Ik fietste, slenterde en holde achter de meisjes. Het werd een dagtaak. En geloof het of niet: ik kreeg een voorkeur voor de rondborstige. Een goedgevulde blouse prikkelde mijn fantasie. Gelukkig kon ik op school goed mee. Ik had altijd bij de besten van de klas gehoord, maar na mijn vijftiende verslaptte mijn aandacht voor Latijn en wiskunde. De tijd die ik vroeger aan huiswerk besteedde, werd nu gevuld door eindeloze wandelingen. Kwijlende speurtochten, mijn moeder zag het met lede ogen aan. Mijn gedrag vervulde haar met afgrijzen.

Soms lukte het mij een vriendinnetje aan de haak te slaan. Er was geen denken aan dat ik zo'n prille verovering mee naar huis kon brengen. De jonge liefde speelde zich af in het lover van het park. Of op een bankje, waar eindeloos speeksel uitgewisseld werd. En gestreeld over poezelige truitjes. Hoe vaak heb ik mijn handen laten glijden over de blote benen onder de minirokjes die godzijdank toen in zwang kwamen?

Mijn moeder genoot respect in de provincieplaats waar wij woonden. Als uitbaatster van een café-pension hoor je nu niet direct tot de plaatselijke elite. Maar mijn moeder had niks slonzigs. Ze zag er altijd verzorgd uit en dreef haar nering met autoriteit. Op vijftienvijftigjarige leeftijd was ze weduwe geworden, ze moest in haar eentje een kind grootbrengen, ze stak de handen uit de mouwen. Haar hardheid kwam haar van pas. Ze dwong bewondering af. Geen sympathie, daar was ze te kil voor. Mijn moeder hechtte grote waarde aan aanzien. Van mij accepteerde ze niet dat ik er anders uitzag dan haar goed leek. Van de lange haardracht, die in de eerste helft van de jaren zestig bij veel jongelui populair was, kon bij mij geen sprake zijn. Zodra mijn haar de lengte der welvoegelijkheid overschreed, werd ik onverbiddelijk naar de kapper gestuurd. Ze bezigde een merkwaardige uitdrukking om aan te geven dat mijn haar over mijn oren kwam: *'Je lijkt precies Jezus Christus in 't burger.'* Ook mijn

kleding heb ik zolang ik thuis woonde niet zelf mogen kiezen. De door mij zo hevig begeerde hippe garderobe was buiten mijn bereik. *‘Zo lopen ze erbij op het woonwagencamp.’* Het woonwagencamp vormde de laagste trede der maatschappelijke ladder in onze woonplaats. Boven dat slag voelde mijn moeder zich ver verheven. In haar poging om de goedkeuring van de goegemeente te ontvangen, was ik een risicofactor. Mijn uiterlijk en gedrag werden scherp in de gaten gehouden.

Ze was meer uit op erkenning dan op liefde. Voor zover ik weet heeft ze na mijn vader nooit meer een andere man gehad. Misschien had ze haar bekomst van het mannelijk geslacht. Hoewel ze zelf een café hield, had ze een aversie tegen drank. Ik heb haar nooit iets van alcoholische aard zien gebruiken. Dat paste niet. Ze wilde beslist tot de betere burgerij behoren. Elke zondag ging ze in vol ornaat naar de kerk. Tot het uitbreken van mijn puberteit heb ik braaf naast haar gelopen. Daarna had ik daar echt geen tijd meer voor.

Mijn leven lang heb ik eigenlijk niet meer naast haar gelopen. Nu loop ik achter haar en duw haar rolstoel. Het is een taak die ik met tegenzin vervul. Op mijn acht-tiende – toen ik het huis uit ging – hebben onze wegen

zich gescheiden. Ze zijn eigenlijk nooit meer samengekomen. Ik heb niet gebroken met mijn moeder. Ik heb nooit ruzie met haar gemaakt. Een gesprek over het verleden heb ik nooit met haar gevoerd. Ik ben gewoon stapje voor stapje van haar verwijderd geraakt, tot er van haar niets meer overbleef dan een schim; een vrouw op grote afstand die ik eens per jaar een bezoek bracht als ze jarig was. Dat losraken van mijn moeder is zeer geleidelijk gegaan. In mijn volwassen leven heb ik haar geen plaats gegund. Mijn overleden vrouw vergezelde me op dat jaarlijkse obligate verjaardagsbezoek. Maar meer dan inhoudsloze woorden heeft ook zij – ze was toch een vrouw en daardoor minder verdacht – nooit met haar uitgewisseld. De vraag is natuurlijk of een mens zich wel echt geheel van zijn moederschoot kan losmaken. Ze heeft mij een jeugd in de vrieskou bezorgd. Ze heeft me opgezadeld met twijfel, onzekerheid en een constant schuldgevoel. Misschien is ze er de oorzaak van dat ik me nooit echt op mijn gemak ben gaan voelen in het bestaan. Maar ze heeft me wel gebaard en ze heeft me wel grootgebracht. Een andere moeder heb ik niet en zij heeft geen andere zoon. We zijn tot elkaar veroordeeld. Ik kan niet zeggen dat ik haar niets verwijt. Maar ik heb niet de neiging om haar de rekening te presenteren.

Ik wil me niet overgeven aan rancune, maar dat valt me niet makkelijk. Ik walg ervan om achter die rolstoel te lopen. Ik ben niet van de mantelzorg. Ik weet dat haar geteisterde lichaam pijn doet bij elke oneffenheid van de stoep en ik moet me dwingen om niet juist de richels en de uitstekende trottoirtegels op te zoeken. Bij elke stap besef ik de ongerijmdheid van mijn gedrag. ‘Waarom loop ik hier? Waarom doe ik dit?’ Het is een plicht die ik mezelf opleg. Het verzorgingshuis waar mijn moeder een jaar geleden werd opgenomen, ligt niet ver van waar ik woon. Niet ver genoeg in elk geval. ‘Kom je me opzoeken? Je moet me komen opzoeken. Het is van jouw huis maar een kleine afstand.’ Haar smeekbede werd meteen omgezet in een bevel. ‘Je moet...’ Mijn moeder vraagt niet, ze dwingt. Haar karakter is niet veranderd. In wezen is ze nu, op haar negentigste, nog net zo dominant als vroeger. Ik speel de goede zoon die ik niet ben. Eens per maand begeef ik mij naar dat verzorgingshuis waarvan alleen de lucht me al misselijk maakt. Ik kom niet verder dan de entree. Daar zit ze klaar. De verpleegsters hebben haar in de rolstoel gehesen en een vestje omgeslagen. ‘Hij komt zo hoor, uw zoon. U treft het maar met zo’n zoon, die fijn een stukje met u gaat rijden.’ En ik kom inderdaad, altijd met goed verborgen tegenzin, altijd bij de begroeting al hopen dat mijn corvee spoedig weer voorbij zal zijn. Op de eerste zaterdag van de maand is het uitgebreide markt

in onze woonplaats. Het is elke zaterdag markt, maar op de eerste zaterdag van de maand is er behalve kleding en groente ook brocante uitgesteld. Rommel, tweedehands spullen, af en toe iets wat je met wat goede wil antiek zou kunnen noemen. Een rondje achter de rolstoel kost me – van het verzorgingshuis eerst langs het kanaal met het zwarte water, dan een paar straten door, over de markt en daarna dezelfde weg terug – een uur. Maar het kost me veel meer dan tijd. Het kost me mijn humeur, mijn gemoedsrust. Lopend achter die rolstoel komen de spoken uit het verleden in mijn hoofd terug. Ik duw mijn moeder vooruit, maar het is alsof ze mij achteruit duwt. Ik word weer de tiener van wie het gedrag altijd gewantrouwd werd, die met ijzeren hand in het keurslijf van het fatsoen gehouden moest worden. Een uur per maand word ik teruggeworpen in de kerker van mijn jeugd. Is het niet belachelijk dat ik op achtenzestigjarige leeftijd nog steeds niet berustend kan glimlachen om die lang vervlogen periode? Ik was er vanaf. Ik had het buitengesloten, verdrongen. Maar tijdens die vervloekte maandelijkse rondrit blijkt dat de littekens van toen nog steeds kunnen gaan jeuken.

We komen terecht tussen de kramen waar het fruit ligt opgestapeld en de groenten in houten bakken op klanten wachten. Meloenen, appels en peren. Grote bergen aardbeien, die zijn er tegenwoordig in alle seizoenen.

Tomaten, rabarber, spinazie. En plotseling zie ik het staan, met krijt op een bord geschreven: *Postelein*. Ik slik. 'Kijk', zeg ik, meer tegen mezelf dan tegen mijn moeder. 'Postelein, dat is een groente die je tegenwoordig niet vaak meer ziet.'